

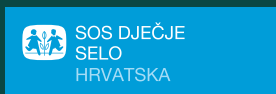

Djeca i mladi u alternativnoj skrbi

Upoznaj svoja prava!

IZGRADNJA EUROPE ZA DJECU I S DJECOM

Djeca i mladi u alternativnoj skrbi

Upoznaj svoja prava!

Izgradnja Europe za djecu i s djecom

www.coe.int/children

Vijeće Europe

Grafičko oblikovanje: The Big Family
Ilustracije: Melinda Julienne/© Vijeće Europe
© Vijeće Europe, studeni 2009.

Vijeće Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

Hrvatsko izdanje
Nakladnik: SOS Dječje selo Hrvatska i Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece
Prijevod: Dubravka Petrović
Lektura: Anđelka Zdjelar Paunović
Tiskano u Hrvatskoj, siječanj 2011.

ISBN 978-953-97380-2-8
CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 753810.

Zahvaljujemo Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi te Pravobraniteljici
za osobe s invaliditetom na podršci u izdavanje ove brošure.

Sadržaj

	Predgovor	5
	Uvod	9
	1. Faza odlučivanja <i>Iskoristi svoja prava kako bi se donijela najbolja odluka o obliku skrbi</i>	17
	2. Faza pružanja skrbi <i>Tvoj život u alternativnoj skrbi</i>	23
	3. Izlazak iz skrbi <i>Što poslije?</i>	31
	4. Reci što misliš! <i>Ostvari svoje pravo na sudjelovanje</i>	35
	Pojmovnik <i>Što to zapravo znači?</i>	39
	Saznaj više i uključi se!	43

Predgovor

Draga djeco i mladi,

pred vama se nalazi brošura Djeca i mladi u alternativnoj skrbi, namijenjena svima koji su izdvojeni iz svojih bioloških obitelji i smješteni u neki od oblika alternativne skrbi.

Brošura prikazuje konkretne situacije s kojima se susreću djeca i mladi tijekom trajanja smještaja. Poznavanje vlastitih prava tijekom skrbi osobito je važno u aktivnom preuzimanju uloge za poboljšanje vlastita života.

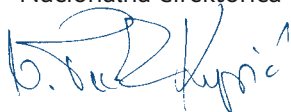
Poštivanje stava i mišljenja djeteta i mladih pravni je standard u svim sudskim i administrativnim postupcima kad je dobrobit djeteta ili mlade osobe dovedena u pitanje. Uvažavanje osobnog stava djeteta ili mlade osobe odražava se u raznim zakonima.

Program promocije dječjih prava uključuje podizanje svijesti svih aktera u procesu smještaja djeteta ili mlade osobe u alternativni oblik skrbi te se preko brošure pozivaju svi dionici na poštivanje prava djece i mladih, osiguranih međunarodnim konvencijama i zakonskom regulativom.

Ured pravobraniteljice za djecu podupire djelovanje SOS Dječjeg sela Hrvatska i Foruma za kvalitetno udomiteljstvo djece na polju zaštite dječjih prava, te nastojanja da djecu i mlade u sustavu skrbi izvan vlastite obitelji upoznamo s njihovim pravima. Time vam želimo pomoći u prevladavanju situacija u kojima se vaša prava ne poštuju kao i naglasiti važnost poštivanja vašeg stava i mišljenja, sukladno vašoj dobi i zrelosti, kako to predviđa i Konvencija o pravima djeteta i Obiteljski zakon.

Stoga se iskreno nadamo da će vam brošura pomoći u razumijevanju vaših vlastitih prava, rješavanju konkretnih situacija u kojima ste se našli te u preuzimanju odgovornosti za poštivanje vaših prava.

Višnja Tuškan Krupić
Nacionalna direktorica

Eva Husak Bačac
Predsjednica udruge

Sukladno Konvenciji o pravima djeteta, Smjernicama za alternativnu skrb o djeci, Nacionalnom planu aktivnosti za prava djece i drugim strateškim dokumentima, Republika Hrvatska obvezala se na zaštitu prava i dobrobiti djece, njihov pravni subjektivitet i uključivanje prilikom donošenja odluka o oblicima skrbi, uzimajući u obzir prije svega dobrobit i najbolji interes djeteta. Svi sustavi koji se bave zaštitom dječjih prava, a osobito sustav socijalne skrbi, dužni su poduprijeti napore da se djeca zadrže ili vrate na skrb u svoju obitelj. Ako to nije moguće, dužni su razviti modele alternativne skrbi koji su humani, usmjereni na dijete i individualizirani. Ponekad se dijete izdvaja iz obitelji a da nisu iscrpljene sve mogućnosti, ili postojeći propisi nisu dovoljno fleksibilni da omogućе rješenja koja bi zaista pomogla obitelji i štitila najbolji interes djeteta. S druge strane, postoji opasnost da predugo zadržavanje djeteta u okruženju koje je za njega štetno ostavi neizbrisive posljedice. Odlučiti da li ostaviti dijete u obitelji u kojoj su uočeni određeni poremećaji i rizici ili je najbolji interes djeteta izdvajanje iz obitelji, najteža je i najsloženija odluka koju stručnjaci moraju donijeti, jer izostanak pravodobne i učinkovite reakcije djetetu donosi samo štetu, što je u konačnici i oblik zanemarivanja dječjih potreba od strane mjerodavnih institucija, ali i društva u cjelini.

Dječje dostojanstvo, autonomija, uključenje u zajednicu, potpuni i osobni razvoj prava djeteta unutar obitelji, socijalno i kulturno okruženje, zaštita prava djeteta putem poštivanja prava na izražavanje vlastitog mišljenja prepoznati su kao prioritet pri određivanju socijalne politike i prakse socijalne skrbi. Sustav socijalne skrbi nastoji, prateći standarde brige o djeci, djelovati proaktivno s ciljem sveobuhvatne zaštite djece.

Posljednjih godina, osobito u sklopu reformskih procesa, došlo je do značajnih promjena u razvoju socijalnih usluga, a osobito u pristupu djeci i mladima kao korisnicima usluga, te u metodama koje se primjenjuju u suvremenom socijalnom radu. Stručnjaci koji rade u sustavu socijalne skrbi u svom se djelovanju

oslanjaju na tzv. korisničku perspektivu, odnosno drugačiji pristup u radu s obiteljima i djecom, uz razvijanje partnerstva između odraslih i djece i uključivanja djece u donošenje odluka vezanih za ostvarivanje njihovih prava i interesa. Pri tome treba naglasiti nužnost integrirajućeg pristupa u socijalnom radu, procjenu individualnih potreba i izradu individualnog plana skrbi u partnerstvu s djetetom, članovima obitelji i pružateljima alternativne skrbi, uz kontinuirano sustavno praćenje provedbe plana s mogućnošću intervencije i njegove nadopune. Brošura Djeca i mladi u alternativnoj skrbi nastoji na jeziku razumljivu djeci i mladima, iz njihove uloge objasniti i obuhvatiti procese koji prate izdvajanje iz obitelji, smještaj u alternativne oblike skrbi kao integraciju i organizaciju života u okruženju koje pruža podršku, zaštitu i skrb i potiče razvoj potencijala svakoga pojedinog djeteta. Pritom se poučava na koji način ostvariti svoja prava i izreći mišljenje, odnosno biti aktivan sudionik koji odlučuje i sudjeluje u donošenju odluke o najboljem obliku skrbi. Na taj način djeca i mladi postaju aktivni sudionici u procesu promjena, sami odlučuju što je njihov „najbolji interes“ i na koji ga način žele ostvariti.

Brošura također može biti korisna i svim pomagačima koji profesionalnim djelovanjem pridonose kvaliteti skrbi za djecu i mlade, jer upućuje na aktivno sudjelovanje i partnerski odnos stručnjaka i djece u svim fazama odlučivanja, čime im se daje mogućnost za aktivno suočavanje s problemima i uči ih se odgovornom ponašanju prema sebi i drugima.

Nadam se da će ova brošura pridonijeti još boljemu povezivanju stručnjaka i djece i omogućiti da se mišljenje djeteta sluša i prihvaća, da se s djecom komunicira otvoreno, iskreno i s poštovanjem te da ih se osposobi za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njihov život.

Tatjana Katkić Stanić

Ravnateljica Uprave za socijalnu skrb

Pravo svakog čovjeka je, neovisno da li je dijete ili odrasla osoba, dobiti potpunu spoznaju o svemu što se odnosi na njegov razvoj i život te da ima pravo biti uključeno u planiranje osobnog života na način koji je njemu razumljiv. Udruga SOS Dječje selo Hrvatska i Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece su prijevodom brošure Vijeća Europe „Children and young people in care“ na hrvatski jezik približili svoj djeci i mladima, neovisno da li imaju invaliditet ili neke druge specifične potrebe ljudska prava na način da ona budu razumljiva, dostupna i opipljiva upravo onda kada im splet nepovoljnih ili nesklonih životnih okolnosti zapriječi da rastu u sigurnosti biološke obitelji. Tada važnim postaje poznavanje ljudskih prava kako bi prijelaz u okruženje u kome nastavljaju rasti bilo što bezbolnije a naša je obveza da im to omogućimo. Osobitu sigurnost djetetu ulijeva saznanje da može sudjelovati u izboru okruženja te slobodno izražavati svoje misli i osjećaje.

Vrijednost brošure nalazim u snažnoj poruci da su ljudska prava onih koji ih sami ne mogu štiti, obveza za one kojima je briga o djeci i mladima bez obzira na njihove različitosti profesionalno opredjeljenje i dužnost.

Posebno bih pohvalila dio brošure gdje u slikovnom dijelu prikazuje djecu i mlade s invaliditetom u zajedničkim aktivnostima i druženju, čime je prikazana jednakost u ljudskim pravima sve djece bez obzira na različitost. Ovaj mali slikoviti vodič kroz ljudska prava, ali i institucije i osobe koje mogu biti oslonac, pomaže djeci i mladima u stjecanju temeljne sigurnosti i samostalnosti. Poštujući prava drugoga, poštujemo vlastita prava jer tako stvaramo pretpostavke za razvoj osobne odgovornosti.

Zahvaljujem Udruzi SOS Dječje selo Hrvatska i Forumu za kvalitetno udomiteljstvo djece što su preveli na hrvatski jezik brošuru Vijeća Europe „Children and young people in care“ i prepoznali njezinu vrijednost. Važno je spoznati da ljudska prava pripadaju svima jednako. Vjerujem da će brošura doprijeti do jednih i drugih te da će im biti oslonac i putokaz.

Anka Slonjšak

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom

Uvod

O čemu govori ova brošura?

Tri mlade osobe s tobom će podijeliti različita iskustva – ne samo svoja, nego i iskustva druge djece i mladih u alternativnoj skrbi. Svrha je pomoći ti da stekneš bolji uvid u način na koji funkcionira **alternativna skrb**, u prava koja imaš kao mlada osoba u alternativnoj skrbi kao i u to poštuj li se ta prava. U brošuri se navode i neki konkretni primjeri problema koji se pojavljuju tijekom procesa pružanja skrbi, što bi ti trebalo pomoći u donošenju odluka i poboljšavanju komunikacije s tvojim pružateljima skrbi i socijalnim radnicima. Poznavanje tvojih prava i razumijevanje njihova značenja za tvoj svakodnevni život dat će ti snagu da otvoreno izražavaš svoje mišljenje i da preuzmeš aktivnu ulogu u vlastitoj skrbi.¹

Alternativna skrb – što je to?

Sva djeca moraju odrastati s brižnim odraslim osobama.² U Europi mnoga djeca i mladi ne mogu živjeti sa svojim roditeljima. U nekim slučajevima djetetova **biološka obitelj** našla se u takvim teškoćama da ne može osigurati odgovarajuću roditeljsku skrb, a u drugima su djetetovi roditelji umrli. Kad roditelji ne mogu osigurati potrebnu skrb, njihova djeca upućuju se na smještaj u kojemu odgovornost za njihovo zbrinjavanje preuzimaju druge odrasle osobe. To se naziva "alternativnom skrbi".

Više je oblika alternativne skrbi. Djecu i mlade moguće je zbrinuti kod srodnika, u manjim ili većim domovima za djecu, u malim domovima obiteljskog tipa ili u

Pojmovnik str. 39 Što to zapravo znači?

¹ Napomene uz tekst ove brošure odnose se na odabrane članke Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i pristupačnim jezikom tumače njihovo značenje.

² **Članak 9.** Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (United Nations Convention on the Rights of the Child ili, u nastavku, UNCRC, nap.prev.) govori o tvom pravu da živiš sa svojim roditeljima, osim ako je to za tebe štetno.

Petar, Ivan i Ana dolaze iz različitih europskih zemalja i žive u alternativnoj skrbi. Jednog se dana susretnu na međunarodnom skupu mladih s iskustvom skrbi izvan vlastite obitelji koji su pristigli iz svih dijelova Europe.

udomiteljskim obiteljima. Sva navedena rješenja alternativa su roditeljskoj skrbi i zato se nazivaju "alternativnom skrbi".

Alternativna skrb može potrajati nekoliko dana ili tjedana, ali i dugi niz godina, sve dok dijete ne postane punoljetno, ne završi školovanje ili dok se njegova obiteljska situacija ne popravi. Djeca koja idu na posvajanje postaju sinovi ili kćeri svojih posvojitelja. Zato se posvajanje ne smatra oblikom alternativne skrbi.

U prošlosti su djeca kojoj je trebala alternativna skrb često bila smješтана u velike ustanove u kojima je zajedno živjelo i do 300 djece, ponekad u užasnim uvjetima. Danas se, međutim, više ne vjeruje da takav oblik smještaja zadovoljava potrebe djece, pa su zemlje diljem Europe počele zatvarati velike ustanove tog tipa. Sad se prednost daje drugim oblicima alternativne skrbi u kojima manje skupine djece žive u obiteljskom okruženju, i to zajedno sa svojom braćom i sestrama – ako je to u njihovu najboljem interesu.

Djeca i mladi koji žive u alternativnoj skrbi imaju jednaka prava kao i djeca koja žive u biološkim obiteljima Vlade i udruge dužne su osigurati poštivanje i zaštitu njihovih prava.³ No, na što se točno ta prava odnose? I kako ona utječu na svakodnevni život djece?

Pojmovnik str. 39

³ Članak 2. (UNCRC) kaže da su vlade dužne osigurati poštivanje tvojih prava.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta

Sva djeca i mlade osobe mlađe od 18 godina diljem svijeta imaju prava koja štite Ujedinjeni narodi (UN). Ta prava možeš pronaći u dokumentu koji se zove Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (United Nations Convention on the Rights of the Child ili UNCRC, nap. prev.). Riječ je o međunarodnom sporazumu među velikim brojem zemalja usvojenom 1989. godine. Ratificirale su ga

sve zemlje u Europi i većina zemalja u svijetu. Drugim riječima, sve zemlje potpisnice dogovorile su se da će promicati i poštivati puni opseg prava koja se navode u Konvenciji. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 8. listopada 1991.

Članak 20.

Dijete kojemu je privremeno ili trajno uskraćen život u vlastitoj obitelji ili koje zbog svoje dobrobiti u njoj ne smije ostati, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.

Smjernice Ujedinjenih naroda

U dokumentu Smjernice za alternativnu skrb o djeci opisuju se prava djece i mladih u alternativnim oblicima skrbi. Smjernice propisuju što bi vlade trebale poduzimati poradi sprječavanja izdvajanja djece iz njihovih bioloških obitelji. U njihovoj izradi sudjelovale su vlade, udruge i sama djeca i mladi. Za razliku od Konvencije UN-a o pravima djeteta, te smjernice nisu "pravno obvezujuće", što znači da nemaju snagu zakona. Ipak, Opća skupština UN-a usvojila je smjernice u studenome 2009. godine te time pomažu usmjeravanju vlada članica u naporima da se poboljša alternativna skrb za svu djecu i mlade.

Preporuka Vijeća Europe o pravima djece koja žive u ustanovama socijalne skrbi

Ta preporuka Vijeća Europe potiče europske vlade da osiguraju pružanje kvalitetne skrbi djeci kojoj je potreban smještaj u ustanovama socijalne skrbi. Također definira i niz specifičnih prava djece koja žive u ustanovama socijalne skrbi i standarda koji određuju postupanje u skladu s tim pravima.

SOS Dječje selo je u suradnji s Međunarodnom organizacijom za udomiteljstvo djece (International Foster Care Organisation – IFCO, nap. prev.) i Međunarodnom organizacijom za odgoj djece izvan vlastite obitelji (Fédération Internationale des Communautés Educatives – FICE, nap. prev.) izradilo standarde za usmjerenje organizacija i pojedinaca koji skrbe o djeci u alternativnoj skrbi. Djeca i mladi s iskustvom skrbi izvan vlastite obitelji, iz 32 zemlje, pridonijeli su projektu kako bi se osiguralo da bude podjednako koristan pružateljima skrbi i mladim osobama. U lipnju 2007. mladi su pred Europskim parlamentom predstavili dokument Standardi skrbi izvan vlastite obitelji za djecu u Europi (www.quality4children.info) i apelirali da ih vlade primijene u cilju poboljšanja alternativne skrbi.

Pojmovnik str. 39. Ilustracija na str. 15.

4 Kvaliteta za djecu, nap. prev.

*Poslušaj naše priče
i priče naših prijatelja!
Saznat ćeš mnogo toga o svojim
pravima i alternativnoj skrbi!*

Bez obzira na to gdje živite i tko ste, svi imate jednaka prava. Za potpuno ostvarenje tih prava trebali biste dobivati svu potrebnu pomoć.

Što pitati

Saznaj kako stupiti u kontakt sa svojim socijalnim radnikom!

Tijekom procesa odlučivanja o obliku skrbi, vjerojatno ćeš imati brojna pitanja i susretati se s mnogim ljudima. Važno je znati kome se i kako trebaš obratiti kad ti zatreba odgovor na neko pitanje.

Ime tvoga socijalnog radnika:

.....

Telefonski broj tvoga socijalnog radnika:

.....

Sjedni sa svojim socijalnim radnikom i zajedno pretržite sljedeća pitanja:

▶ Koliko će ti se često javljati tvoj socijalni radnik tijekom procesa odlučivanja?

.....

▶ Koliko će vremena tvoj socijalni radnik posvećivati samo tebi?

.....

▶ U kojemu će roku tvoj socijalni radnik uzvraćati tvoje telefonske pozive?

.....

▶ Kome se trebaš obratiti ako ne možeš doći do svoga socijalnog radnika ili ako s nekim moraš hitno razgovarati?

.....

Dodatna osoba za kontakt:

.....

▶ Telefonski broj:

.....

Kako se zove nadređeni tvoga socijalnog radnika, u slučaju da imaš problema sa socijalnim radnikom?

.....

▶ Ime:

.....

▶ Telefonski broj:

.....

Zajedno ćemo doći do najboljeg rješenja za Petra.

1.

Faza odlučivanja

Iskoristi svoja prava kako bi se donijela najbolja odluka o obliku skrbi

Obitelj je najbolje okruženje za život djece i mladih.⁵ Mjerodavna tijela u tvojoj zemlji trebala bi dati sve od sebe da ti osiguraju odrastanje u vlastitoj obitelji. To uključuje pružanje pomoći tvojim roditeljima, bakama i djedovima, tetama, ujacima, stričevima te starijoj braći i sestrama kako bi što bolje skrbili za tebe. U nekim je situacijama, međutim, za tebe bolje da te izdvoje iz tvoje obitelji. U tom slučaju možeš dobiti smještaj u alternativnom obliku skrbi na kraće ili duže razdoblje. U ovom poglavlju opisuju se tvoja prava kad se mora donijeti odluka o obliku skrbi, u procesu koji se naziva "fazom odlučivanja".

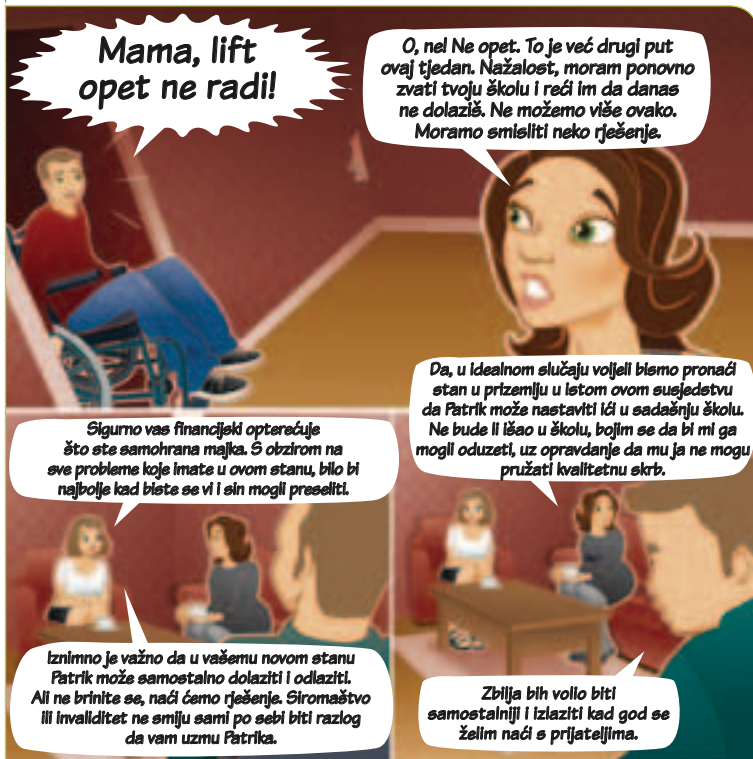
Kad je tvojoj obitelji potrebna pomoć?

Kad tvoja obitelj ima toliko problema da ti ne može pružiti odgovarajuću skrb, ti i tvoja obitelj imate pravo zatražiti i primiti pomoć od mjerodavne službe za zaštitu i skrb o djeci. Sve odluke koje se od tog trenutka donose trebale bi odgovoriti na pitanje: Što je najbolje moguće rješenje za tvoju dobrobit i osobni razvoj?

Pojmovnik str. 39

⁵ Članak 9. (UNCRC) govori o tvom pravu da živiš sa svojim roditeljem/roditeljima, osim ako je to za tebe štetno.

Dva mjeseca poslije

Tko i kako odlučuje je li ti potrebna alternativna skrb?

Prva zadaća lokalnih vlasti je da tvojoj obitelji pomogne prevladati teškoće, čime se sprječava tvoje izdvajanje iz obitelji.⁶ No, ako ne dobivaš potrebnu skrb i ako više ne možeš normalno rasti i razvijati se u vlastitoj obitelji, nužno je donijeti odluku o tome je li ti potrebna alternativna skrb. Odluka o zbrinjavanju djeteta izvan vlastite obitelji nikad nije laka, pa bi sve uključene osobe trebale međusobno surađivati i pažljivo slušati sva drugačija mišljenja. O tvojim se potrebama i željama u tom procesu najviše brine.

⁶ Članak 18. (UNCRC) kaže da imaš pravo na to da te odgajaju vlastiti roditelji te da bi tvoji roditelji trebali dobiti odgovarajuću pomoć za skrb o tebi. Članak 26. navodi da imaš pravo primati pomoć od vlade ako si siromašan ili ugrožen.

Kako se ponuđeni oblici alternativne skrbi mogu uskladiti s tvojim potrebama i željama?

Tvoje životne okolnosti i potrebe su jedinstvene (i ne mogu se uvijek zadovoljiti tako lako kao Patrikove u prethodnom stripu). Svoj maksimalni potencijal moći ćeš ostvariti samo ako se poštuje tvoja individualnost. Na primjer, lokacija alternativne skrbi treba biti što je moguće bliža tvom starom susjedstvu, da možeš nastaviti pohađati istu školu i zadržati svoje prijatelje. Jednako poštovanje treba pridati tvojoj vjeri i kulturalnom nasljeđu.⁷ U slučaju djece i mladih sa specifičnim potrebama (teškoće u razvoju⁸, psihološke, bihevioralne ili zdravstvene teškoće) u obzir se moraju uzeti njihovi najbolji interesi.

⁷ Članak 14. (UNCRC) opisuje tvoje pravo na slobodu misli i vjere te na slobodu ispovijedanja te vjere, pod uvjetom da pritom ne sprječavaš druge u uživanju njihovih prava. Članak 30. kaže da imaš pravo uživati svoju kulturu, koristiti se svojim jezikom te obavljati obrede svoje vjere.

⁸ Članak 7, stavak 2. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom navodi: U svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni će značaj biti pridani najboljim interesima djeteta.

Imaš li pravo glasa u odabiru oblika skrbi?

Da! Sva djeca i mladi imaju pravo sudjelovati⁹ u odlukama koje utječu na njihov život.

Tvoje mišljenje mora se uzeti u obzir tijekom svakoga koraka u procesu odlučivanja o odgovarajućemu obliku skrbi za tebe. Imaš pravo na informacije o svojim pravima i raspoloživim rješenjima.¹⁰ Informacije koje dobivaš moraju biti razumljive, a ako to nisu, netko ti ih mora objasniti.

Možeš li računati na zbrinjavanje u alternativnom obliku skrbi zajedno sa svojom biološkom braćom i sestrama?

Kad se u obitelji pojave teškoće, to pogađa svu djecu. Za svako od njih treba pronaći rješenje, ne samo individualno nego i kao za braću i sestre. Dok ste u alternativnoj skrbi, ti i tvoji braća i sestre trebali biste ostati zajedno, pod uvjetom da je to dobro za vas.

⁹ Članak 12. (UNCRC) kaže da imaš pravo izraziti svoje mišljenje kad odrasli donose odluke koje utječu na tebe, te da se tvoje mišljenje mora uzeti u obzir.

¹⁰ Članak 17. (UNCRC) opisuje tvoje pravo na informacije koje promiču tvoje zdravlje i dobrobit. Članak 42. kaže da te tvoja država mora upoznati s tvojim pravima. Odrasle osobe također moraju poznavati tvoja prava i pomagati ti da saznaš više o njima.

Ipak, pri donošenju odluke o zajedničkom zbrinjavanju braće i sestara potrebno je odgovoriti na sljedeća pitanja:

- ▶ Je li to u najboljem interesu svakoga pojedinog brata ili sestre?
- ▶ Što o tome misli svako pojedino dijete ili mlada osoba?

Ako nisi smješten/a s braćom i sestrama, uvijek imaš pravo na održavanje osobnih veza s njima, osim u slučaju da je to za tebe štetno.

Prelaziš u alternativni oblik skrbi. Što sad slijedi?

Nakon što se svi usuglase oko oblika alternativne skrbi, započinje proces prijela-za koji treba dobro pripremiti. Budući pružatelji skrbi i tvoj socijalni radnik trebaju ti pružiti svu potrebnu pomoć i unaprijed te obavijestiti o svim fazama procesa. Kad god je to moguće, u proces treba biti uključena i tvoja biološka obitelj.

Pripremljenost za sastanak

Kako se pripremiti za sastanke

Tijekom sastanaka slobodno izražavaj svoje potrebe, želje i ideje te spremno postavljaš pitanja o aspektima skrbi koji ti nisu jasni. Najbolji način da se pripremiš jest da odvojiš nešto vremena za popisivanje svojih ciljeva te da zatim razmotriš što bi ti najviše pomoglo da te ciljeve i postigneš. Upotrijebi pitanja i prostor predviđen za odgovore u nastavku ovog formulara za upisivanje dodatnih napomena tijekom sastanaka sa socijalnim radnikom ili timom za planiranje skrbi.

Koji su tvoji osobni ciljevi za ovu godinu? (Među ciljevima možeš navesti kakve promjene želiš, što se nadaš da ćeš ove godine naučiti ili ostvariti, itd.)

.....

.....

Koje ti se stvari ili aktivnosti ne sviđaju?

.....

.....

Imaš li neke ideje o tome kako bi tvoj individualni plan skrbi mogao ispuniti tvoje potrebe?

.....

.....

Zamoli osobu/e koje skrbe o tebi ili socijalnog radnika da ti kaže termine sljedeća dva sastanka i imena svih osoba koje će u njima sudjelovati.

.....

.....

.....

.....

Postoji li plan tvoje skrbi tijekom trajanja alternativne skrbi?

Svako dijete i mlada osoba u alternativnoj skrbi obvezno mora imati osobni, individualni, po mjeri izrađen plan skrbi. Tvoj plan skrbi izrađuje i u redovitim razmacima revidira¹¹ tim socijalnih radnika i psihologa u suradnji s tobom, tvojim pružateljima skrbi i biološkom obitelji. Plan pokriva cjelokupno razdoblje tvog zbrinjavanja: od trenutka kad se donosi odluka o alternativnoj skrbi do trenutka kad se pripremaš za izlazak iz sustava skrbi izvan vlastite obitelji. Plan je čak moguće produžiti na razdoblje nakon izlaska iz skrbi. Plan definira tvoje potrebe, načine da se one ispune i osobe koje su za to odgovorne. Ujedno odražava sve promjene u tvojoj situaciji i situaciji tvoje obitelji. Sastanci za reviziju tvoga individualnog plana skrbi trebaju se održavati otprilike dva puta na godinu.

Pojmovnik str. 39.

¹¹ Članak 25. (UNCRC) kaže da tijekom boravka u alternativnom obliku skrbi imaš pravo na redovite procjene svog smještaja kako bi se vidjelo je li to i nadalje najbolje rješenje za tebe.

Bez obzira na to jesi li u kratkotrajnom ili dugotrajnom smještaju, važno je da se osjećaš zaštićeno i cijenjeno. U ovom poglavlju opisuje se tvoja prava tijekom trajanja skrbi.

Što trebaš znati o svojim pružateljima skrbi?

Tvoji pružatelji skrbi – udomitelji, odgojitelji u obitelji SOS Dječjeg sela ili u ustanovi socijalne skrbi – za tebe su iznimno važni. Tvoj odnos s njima trebao bi biti stabilan i zasnovan na uzajamnom razumijevanju i poštovanju. Oni ti trebaju pridavati pozornost i pomagati ti da u najvećoj mjeri razviješ svoje potencijale. Pružatelji skrbi moraju proći rigoroznu selekciju i poduku za pravilno pružanje skrbi. Za obavljanje njihova posla potrebni su im kvalitetni radni uvjeti, a organizacije za pružanje skrbi moraju im pomagati pri ispunjavanju njihovih obveza.

U kakvu bi okruženju trebala biti tvoja alternativna skrb?

Sve dok si u alternativnoj skrbi, imaš pravo na dobre životne uvjete. Tvoji pružatelji skrbi osigurat će ti udobnost, sigurnost, zdrave životne uvjete i školovanje¹², kao i tvoju integraciju u život zajednice. Jednako tako imaš pravo na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu i redovite liječničke preglede. Ako tvoji životni uvjeti ne ispunjavaju navedene potrebe, mjerodavna služba za zaštitu i skrb o djeci dužna je iznaći novo rješenje.

Koja prava imaju djeca s posebnim potrebama?

U slučaju teškoća u duševnom ili tjelesnom razvoju imaš pravo na jednako visoku razinu skrbi kao i ostala djeca i mladi¹³, kao i na terapiju koja ti pomaže da očuvaš zdravlje. Tvoj pružatelj skrbi mora poduzeti sve potrebne mjere da ti omogući siguran pristup mjestu stanovanja. Pružatelji skrbi trebaju podržavati i poticati tvoj razvoj u skladu s tvojim individualnim potencijalom i pomoći ti da pronađeš svoje mjesto u zajednici. Ako nisi smješten/a s braćom i sestrama, uvijek imaš pravo na održavanje osobnoga kontakta s njima, osim u slučaju da ti to može naškoditi.

¹² Članak 24. (UNCRC) opisuje tvoje pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu, pročišćenu pitku vodu, kvalitetnu prehranu, čist i siguran okoliš te informacije koje će ti pomoći da sačuvaš zdravlje. Uz to, Članak 27. kaže da imaš pravo na prehranu, odijevanje i siguran smještaj radi očuvanja zdravog tijela i duha.

¹³ Članak 23. (UNCRC) kaže da u slučaju bilo kakvih teškoća u duševnom ili tjelesnom razvoju imaš pravo na posebnu skrb i podršku, tako da možeš voditi ispunjen i samostalan život.

Koja su tvoja prava na školovanje tijekom trajanja skrbi?

Tijekom boravka u alternativnoj skrbi imaš jednako pravo na školovanje kao i djeca i mladi koji žive sa svojim biološkim obiteljima.¹⁴ Ako si školu pohađao/la već i prije zbrinjavanja u alternativnoj skrbi, treba ti omogućiti ostanak u istoj školi – ako ti želiš i ako okolnosti to dopuštaju.

Nakon završetka obveznog dijela školovanja, tvoj pružatelj skrbi i organizacija koja osigurava skrb trebali bi ti pomoći da nastaviš školovanje u skladu sa svojim sposobnostima i interesima. Trebaš imati pristup strukovnoj ili gimnazijskoj izobrazbi, sveučilišnom studiju ili bilo kojoj vrsti izobrazbe koja će ti omogućiti da nađeš posao i iskoristiš svoje sposobnosti.

¹⁴ Članak 28. (UNCRC) opisuje tvoje pravo na kvalitetno školovanje. Primarno školovanje trebalo bi biti besplatno, a po njegovu završetku trebaju te poticati da se nastaviš školovati do najvišega mogućeg stupnja. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom u članku 24. stavak 2. ističe da će države stranke osigurati da osobe s invaliditetom ne budu isključene iz općeg obrazovnog sustava na osnovi svojeg invaliditeta, te da djeca s teškoćama u razvoju ne budu isključena iz besplatnog i obveznog osnovnog ili iz srednjeg obrazovanja na osnovi teškoća u razvoju.

A što je sa školom?¹⁵

Informiraj svoje pružatelje skrbi i socijalnog radnika o svojim rezultatima u školi i mogućim izazovima s kojima se tamo susrećeš. Posluži se ovim upitnikom da razbistriš misli:

Pohađam školu

i sad sam u razredu.

Molimo da označiš sve što se odnosi na tvoju situaciju (smiješ odabrati više odgovora).

- U školi mi dobro ide
- Treba mi pomoć u savladavanju gradiva
- Treba mi pomoć u savladavanju određenih predmeta (nabroji ih):

.....
.....
.....

- Škola je za mene vrlo teška
- Želim ostati u svojoj staroj školi dok traje alternativna skrb
- Bilo bi mi draže prijeći u drugu školu
- Svejedno mi je u koju školu idem
- Najvažnija stvar u vezi sa školom za mene jest:

.....
.....
.....

Hoće li se tijekom tvog boravka u sustavu skrbi promijeniti baš sve u tvom životu?

Kontinuitet i stabilnost iznimno su važni dok si u alternativnoj skrbi. Ponajprije, svakako treba izbjegavati česte promjene tvojih pružatelja skrbi. A ako moraš prijeći u drugi oblik alternativne skrbi, u ostalim dijelovima tvog života promjene treba svesti na minimum. Trebaš imati mogućnost ostati u dobrim odnosima s ljudima koji te okružuju: s osobama u školi, prijateljima, bivšim susjedima, rođacima, itd.

¹⁵ ©FosterClub – Nacionalna mreža za mlade u udomiteljskoj skrbi (SAD), 2008. Saznajte više na internetskoj stranici www.fosterclub.org.

Pokazuje tebi važne ljude!

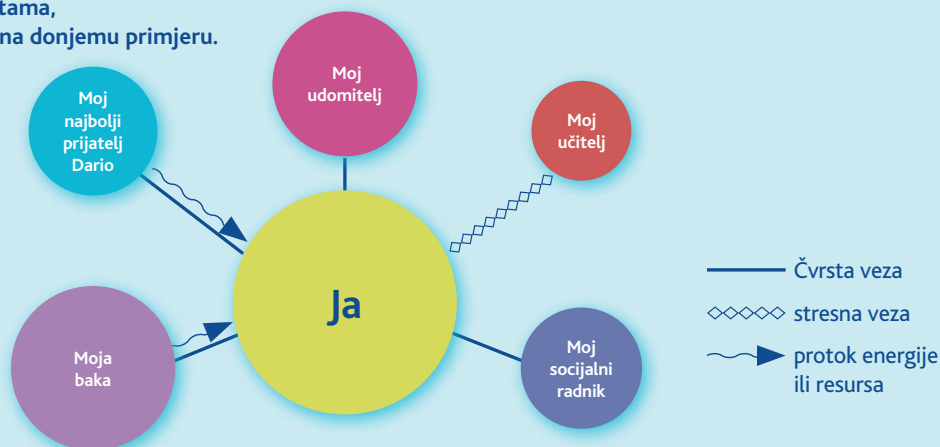
Nacrtaj svoju osobnu ekokartu!¹⁶

Prikaži koje su ti osobe u tvojoj zajednici važne uz pomoć alata "ekokarta". Ekokarta prikazuje mrežu ljudi koji te okružuju, uključujući članove obitelji, prijatelje, učitelje i stručnjake.

Kako napraviti prikaz

Unesi ime svake osobe koja je dio tvoje mreže u krug. Imena osoba koje su ti vrlo važne treba smjestiti u jedan od većih krugova blizu tvog vlastitoga kruga. Osobe koje imaju manje važnu ulogu u tvom životu treba smjestiti u manje i udaljene krugove.

Krugove poveži crtama, kako je prikazano na donjemu primjeru.

Uz ovaj prikaz možeš načiniti i popis ljudi s kojima želiš ostati u kontaktu, naznačujući u kakvu su odnosu s tobom i kakvu ulogu imaju u tvom životu. U popis možeš uvrstiti rođake, prijatelje, susjede, učitelje ili bilo koju drugu osobu kojoj se možeš obratiti u slučaju problema. Popis pokazuješ svom pružatelju skrbi i timu za planiranje skrbi kako bi ti pomogli ostati u vezi s ljudima koji su ti važni.

Primjer:

Ime - vrsta odnosa	Vажnost u mom životu:
Tamara - moja zeta	Uvijek me sasluša kad imam problema

¹⁶ Prilagođeno iz Ann Hartman – Change link Gingrich, W. J. (2008). Ekokarta (predložak). Case Western University: Cleveland, Ohio, SAD. Internetska stranica: www.gingrich.net/courses/SSWM517/ecomap.pdf

Otkrijte pružatelju skrbi i socijalnom radniku svoj pogled na susrete s roditeljima!¹⁷

1. Želim posjećivati svoje roditelje (roditelja) (smiješ odabrati više odgovora):

- često
 - ponekad
 - nikad
 - što je moguće prije
 - kad se situacija malo smiri
 - kad se stvari poboljšaju
 - samo kad je nazočna još neka odrasla osoba
 - samo jednog roditelja (navedi kojeg)
-
-

2. Pri planiranju posjeta mojim roditeljima (roditelju) trebali biste znati da su se u mom obiteljskom domu događale sljedeće stvari:

.....

.....

.....

.....

.....

Hoćeš li tijekom boravka u skrbi izgubiti kontakt sa svojom biološkom obitelji?

Moraš imati mogućnost održavanja veza sa svojom biološkom obitelji, uključujući braću i sestre, roditelje i članove šire obitelji (bake i djedove, tete, rođake i tako dalje), sve dok te veze za tebe nisu štetne. Služba za zaštitu i skrb o djeci uvijek bi u odlučivanje o tvojoj skrbi trebala uključiti tvoju obitelj. Trebaš održavati trajnu i redovitu vezu sa svojom biološkom obitelji, osim ako ti to nije u interesu, a lokacija tvog smještaja treba biti što je moguće bliža prebivalištu tvoje biološke obitelji.

No, uvijek imaj na umu da ti odlučuješ kakav odnos želiš imati sa svojom biološkom obitelji te koliko ju često želiš susretati.

Pojmovnik str. 39.

¹⁷ Prilagođeno iz FYI: Foster Youth Involved. Entering Foster Care. The FosterClub. Dostupno na internetskoj stranici www.fosterclub.com/files/Entering_Foster_Care_form.pdf

Koliko će dugo trajati tvoj boravak u alternativnoj skrbi?

Tvoj boravak u alternativnoj skrbi nikad ne smije trajati dulje nego što je neophodno, a ti se u svoju obitelj trebaš vratiti čim tvoji roditelji ili drugi članovi tvoje biološke obitelji mogu preuzeti roditeljske dužnosti. Kao pomoć u ostvarenju tog cilja imaš pravo na redovite provjere svog smještaja. To znači da se tvoje okolnosti i okolnosti tvoje obitelji s vremena na vrijeme ponovno razmatraju, uvijek uzimajući u obzir tvoje mišljenje i ono što je najbolje za tebe.

Sustav socijalne skrbi mora u redovitim razmacima procjenjivati kvalitetu skrbi koju primaš, a u slučaju da se utvrdi kako trenutačno rješenje više nije učinkovito, imaš pravo na novi smještaj u alternativnoj skrbi.¹⁸

Pojmovnik str. 39.

¹⁸ Članak 25. (UNCRC) kaže da u slučaju zbrinjavanja u alternativnoj skrbi imaš pravo na redovitu provjeru njege koja ti se pruža kako bi se utvrdilo odgovara li tvojim potrebama.

Trebaš se osjećati slobodnim prijaviti bilo koji oblik zlostavljanja koji si pretrpio/pretrpjela

Znaš li kako to učiniti?

- ▶ Ako tijekom boravka u skrbi doživiš zlostavljanje ili zanemarivanje, nazovi svoga socijalnog radnika da mu to prijaviš. Ako se nađeš u situaciji u kojoj strahuješ za svoju sigurnost ili dobrobit, moraš **SMJESTA nazvati** službu za zaštitu i skrb o djeci, policiju ili dežurni telefon za pomoć djeci, ako takav postoji.¹⁹
- ▶ Prijavu možeš podnijeti i pravobranitelju/ici za djecu²⁰ ili pravobratnitelju/ici za osobe s invaliditetom²¹ te drugim neovisnim tijelima koja su osnovana kako bi jamčila poštovanje tvojih prava. Korisno je imati i kontakte s udrugama koje se bave upravo obranom prava djece.

Mjerodavna tijela imat će jasniju sliku o tome što se dogodilo ako evidentiraš slučajeve zlostavljanja i zanemarivanja. Ako je moguće, upotrijebi kalendar ili načini kronologiju događaja u koju ćeš sve zapisati. Svakako pribavi sljedeća imena i telefonske brojeve:

1. Osobe za kontakt u hitnim slučajevima:

policija
hitne službe
liječnička pomoć
telefon za pomoć

2. Socijalni radnik:

3. Nadređeni socijalnog radnika:

4. Pravobranitelj/ica za djecu:

5. Pravobranitelj/ica za osobe s invaliditetom:

6. Dodatne osobe za kontakt:

Na koji će se način štititi tvoja privatnost? Hoće li svi saznati za tvoju priču?

Neće! Tvoje pravo na privatnost²² mora se poštovati tijekom cjelokupnog trajanja skrbi izvan vlastite obitelji. Tvoje privatno dopisivanje, elektronička pošta, telefonski pozivi i sve što se može upotrijebiti za otkrivanje informacija o tebi mora ostati strogo povjerljivo. Nadalje, imaš pravo na pristup službenim informacijama i dokumentaciji koja se odnosi na tvoj slučaj. Te informacije, npr. razlozi zbog kojih si u alternativnoj skrbi, ne smiju se javno otkrivati – ni tvojoj školi, ni vjerskim tijelima, ni bilo kojoj osobi koja nije odgovorna za tvoju skrb. Na taj se način osigurava tvoja zaštita od svih oblika diskriminacije.

Možeš li računati na siguran smještaj?

Tvoja sigurnost tiče se svih nas! Sve mjere skrbi moraju uključivati čuvanje i poštovanje tvog dostojanstva i sigurnosti.²³ Nitko te nema pravo udarati, rugati ti se ili te na bilo koji način ponižavati. Tvoj pružatelj skrbi ne smije ti prijetiti niti te zaplašivati, a ti moraš biti zaštićen/a od seksualnog zlostavljanja i izrabljivanja.

¹⁹ Dežurni telefoni u Hrvatskoj su Hrabri telefon: 0800-0800 i Plavi telefon: 01/48 33 888.

²⁰ Internetske stranice pravobraniteljice za djecu u Hrvatskoj: <http://www.dijete.hr>

²¹ Internetske stranice pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj: <http://www.posi.hr/>

²² Članak 16. (UNCRC) kaže da imaš pravo na privatnost.

²³ Članak 19. (UNCRC) ističe tvoje pravo na zaštitu od povreda i tjelesnog ili duševnog nasilja. Članak 37. Konvencije kaže da te nitko ne smije kažnjavati na okrutan ili nečovječan način.

Brojni su razlozi za **izlazak iz skrbi**, poput povratka u vlastitu biološku obitelj ili prelaska u drugi oblik smještaja. Ovo poglavlje, međutim, odnosi se prvenstveno na situacije kad se iz skrbi izlazi zbog dobi i početka samostalnog života. Služba za zaštitu i skrb o djeci pruža pomoć u obliku alternativne skrbi samo do određene dobi. Dobna granica uređuje se nacionalnim zakonima vezanima za skrb o djeci i varira od zemlje do zemlje. Većina europskih vlada nastavlja pružati podršku i pomoć mladima u sustavu skrbi do završetka školovanja i stjecanja stabilnih i solidnih prihoda. U nekim zemljama mladi i nakon izlaska iz skrbi dobivaju različite oblike podrške.

Kako se pripremiti za izlazak iz skrbi?

Izlazak iz skrbi znači da počinješ živjeti kao samostalna odrasla osoba. To je krajnji ishod procesa koji počinje prvog dana tvog ulaska u alternativnu skrb. Tijekom djetinjstva i adolescencije razvijaš vještine koje te pripremaju za samostalan život. Što se više bliži taj veliki dan kad doslovno izlaziš iz alternativne skrbi, to pripreme postaju intenzivnije.

Školovanje je, dakako, važan element u tom procesu. No, uz pohađanje škole postoje i mnoge druge aktivnosti koje te pripremaju na život odrasle osobe: sudjelovanje u socijalnom i kulturnom životu, igranje igara i sviranje glazbe, športske aktivnosti i učenje svakodnevnih životnih vještina vezanih za zdravlje i higijenu, pripremu obroka i raspolaganje džeparcem. Priprema za izlazak iz skrbi dio je tvog individualnog plana skrbi.

Što trebaš znati pri izlasku iz skrbi?

Izlazak iz skrbi može biti stresan pa je zato važno znati se nositi sa stresom. To podrazumijeva i traženje raznih oblika podrške u lokalnoj zajednici, od obraćanja centrima za mlade i vjerskim centrima do ostalih aktivnosti ili usluga na koje se možeš osloniti. Važno je znati i kome se treba obratiti u kriznim situacijama te kako doći do informacija o nastavku školovanja, traženju zaposlenja, nalaženju stambenog prostora i dostupnoj liječničkoj pomoći.

Smiješ li ostati u kontaktu s osobama koje si poznao/la u skrbi?

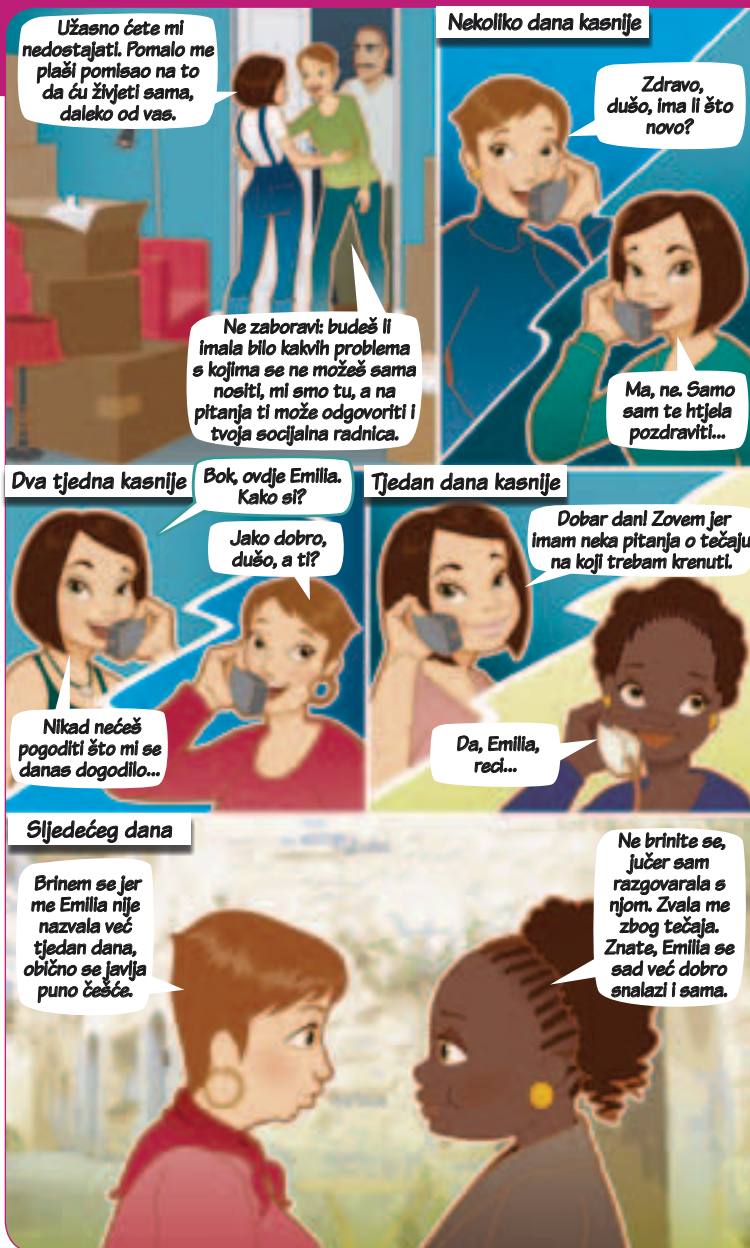
Vrlo je važno ostati u kontaktu s pružateljima skrbi, socijalnim radnicima i svom djetecom i mladima iz sustava skrbi koji su ti postali prijatelji. Iako te ništa na to ne obvezuje, imaš pravo ostati u vezi s ljudima koji su ti važni.

Imaš li pravo glasa u planiranju svog izlaska iz skrbi?

Imaš pravo glasa u svim odlukama koje se tiču tvog života. To podjednako vrijedi tijekom trajanja tvog smještaja kao i pri organiziranju izlaska iz skrbi i naknadne skrbi. Način izlaska iz skrbi važan je dio tvog individualnog plana skrbi, koji mora uzeti u obzir tvoje potrebe i jake strane, kao i tvoja mišljenja i želje.

Kakvu vrstu podrške trebaš očekivati nakon izlaska iz skrbi uvjetovanog tvojom dobi?

Pravo na podršku imaš čak i nakon dosezanja dobne granice za izlazak iz sustava skrbi. I lokalna mjerodavna tijela i organizacija koja ti je pružala skrb trebaju ti pomoći u pokrivanju troškova školovanja, rješavanju stambenog pitanja, nalaženju zaposlenja, itd. Trebaš imati pristup uslugama naknadne skrbi kao što su savjetovanje, tečajevi vještina za samostalan život, mogućnosti u zajednici, oslobođenje od troškova studija i različiti oblici financijske pomoći. Bilo bi idealno da imaš osobu za kontakt koja će ti pomoći da se organiziraš i dobiješ pristup svim postojećim mogućnostima i uslugama.

Načini svoj plan naknadne skrbi!

Na svom "planu naknadne skrbi" možeš raditi zajedno s pružateljem skrbi i socijalnim radnikom.

U plan treba uvrstiti:

- obrazovne ciljeve;
- ciljeve za zaposlenje;
- potrebe vezane za tjelesno i duševno zdravlje;
- potrebe za prijevozom;
- stambeni plan sa zamjenskim rješenjem u slučaju da prva opcija ne uspije;
- upute za izradu i korištenje budžeta;
- osobne isprave, uključujući osobnu iskaznicu s fotografijom te prijepis ocjena iz škole.

U razradi gornjih ciljeva mogu ti pomoći sljedeća pitanja

1. Kakve mi se mogućnosti nude ako želim nastaviti školovanje ili stručnu poduku?
.....
2. Kakve su moje mogućnosti da pronađem stambeni prostor po pristupačnoj cijeni?
.....
3. Koje su mi vrste usluga dostupne kao pomoć u nalaženju zaposlenja? Gdje mogu naučiti nove vještine i bolje se pripremiti za buduće zaposlenje?
.....
4. Postoji li u lokalnoj zajednici centar za mlade ili neko mjesto gdje mladi mogu potražiti željene informacije?
.....
5. Gdje mogu doći do informacija o zdravstvenoj zaštiti (uključujući spolni odgoj) i saznati koje su mi zdravstvene usluge dostupne?
.....
6. Koga mogu nazvati ako me nešto zanima ili trebam pomoć?
.....

Razgovaraj sa svojim socijalnim radnikom i pružateljima skrbi te zapiši imena agencija i organizacija, njihove adrese, telefonske brojeve i imena osoba za kontakt.

Kakvu ulogu nakon izlaska iz skrbi ima tvoja biološka obitelj?

Tvoji roditelji i srodnici mogu ti pomoći nakon izlaska iz skrbi. Ako želiš, možeš odrediti članove obitelji koji su ti pružali pozitivan primjer u životu i s kojima želiš ostati u kontaktu, a stručni djelatnici će ih zatim uputiti kako ti mogu najbolje pomoći u ostvarenju prijelaza u samostalan život. Tvoju biološku obitelj treba izvijestiti o procesu produžene skrbi i dati im priliku da se i oni uključe, zajedno s tobom, tvojim pružateljima skrbi i socijalnim radnikom.

Tulum!

Dan tvog izlaska iz skrbi ujedno znači i početak tvoga novog života. Ako to želiš proslaviti tulumom ili na neki drugi način, za organizaciju tog doista posebnog događaja trebaš dobiti pomoć.

Imaš pravo sudjelovati²⁴ u svim odlukama koje će se donositi tijekom tvog boravka u alternativnom smještaju. Važno je da te sve uključene osobe pažljivo saslušaju i da se tvoje mišljenje odražava u svim donesenim odlukama. Na kraju krajeva, ti se najbolje razumiješ u svoj život – o njemu nitko ne zna više od tebe. Cilj ovog poglavlja je potaknuti te da razmisliš o svim načinima na koje možeš ostvariti svoje pravo na sudjelovanje.

Traži li se tvoje mišljenje pri donošenju odluka o tvom životu u alternativnoj skrbi?

Tim za planiranje skrbi mora zatražiti tvoje mišljenje i dati sve od sebe da uzme u obzir tvoje bojazni i želje. Odrasli će katkad donositi odluke koje nisu u skladu s tvojim mišljenjem. U takvim ti slučajevima moraju objasniti razloge za svojom odluku. Tvoj tim za planiranje skrbi mora biti educiran da potiče i vrednuje tvoje sudjelovanje.

Dobivaš li točne informacije o važnim koracima kroz koje prolaziš tijekom trajanja alternativne skrbi?

Moraš imati točne informacije o:

- ▶ mjestu na kojemu ćeš biti smješten/a
- ▶ tamošnjemu načinu života
- ▶ mogućnosti povratka u biološku obitelj
- ▶ načinu izlaska iz skrbi.

Sve gore navedene informacije moraš znati unaprijed, a svi podatci trebali bi biti točni i objašnjeni na tebi razumljiv način.

Pojmovnik str. 39.

²⁴ Članak 12. (UNCRC) kaže da imaš pravo izraziti svoje stavove kad odrasle osobe donose odluke o tebi te da se tvoje mišljenje mora uzeti u obzir.

Sudjeluješ li u izradi svoga individualnog plana skrbi?

U izradu svoga individualnog plana skrbi trebaš se neposredno uključiti čim dosegneš odgovarajuću dob i razinu zrelosti. Plan prolazi redovitu provjeru, pri čemu se u obzir uzima i tvoje mišljenje.

Pružaju li ti se stvarne mogućnosti da sudjeluješ u procesu odlučivanja?

Organizacija koja pruža skrb mora ti omogućiti istinsko sudjelovanje u procesu odlučivanja. Sudjelovanje se može ostvariti u obliku rasprava s pružateljem skrbi, socijalnim radnikom, službom za zaštitu djece ili čak kroz veća okupljanja s drugom djecom i mladima. Iznimno je važno da mogućnosti koje ti se nude za izražavanje mišljenja budu u skladu s tvojom dobi, zrelošću i sposobnostima. Ako imaš teškoće u razvoju, to se mora uzeti u obzir prilikom odabira tvog načina sudjelovanja.

Što tvoj pružatelj usluga treba znati i poduzimati da potakne tvoje sudjelovanje?

Upravo te tvoji pružatelji skrbi trebaju informirati o tvom pravu da se čuje tvoje mišljenje. Oni moraju biti motivirani i educirani da te saslušaju, uzmu u obzir tvoja mišljenja i bojazni i primijene ih u procesu odlučivanja. Ujedno omogućuju tvoje aktivno sudjelovanje u mjeri u kojoj to dopušta tvoja dob.

Što se događa ako se tvoja prava ne poštuju?

Ako se tvoja prava ne poštuju, moraš imati mogućnost podnošenja žalbe nepristranu i neovisnu tijelu. To može biti pravobranitelj za djecu,²⁵ osoba iz službe za zaštitu i skrb o djeci ili neovisna agencija na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Prije podnošenja žalbe, trebaš dobiti cjelovite informacije o svojim pravima i različitim postupcima podnošenja žalbe koji su ti na raspolaganju. Objašnjenje mora biti sročeno na tebi razumljiv način. Sam postupak mora biti što je moguće jednostavniji.

²⁵ Vidi napomenu 20.

Rekao sam ti da ne želim da se viđaš s tetom. Sad imaš novi život!

Ali ona mi je teta i voli me. Važno mi je da ju vidam. Ona mi mnogo znači! A socijalni radnik je već rekao da su susreti s njom bezopasni.

Ne, ne dolazi u obzir! Imaš zabranu izlaska!

To zbilja nije fer. Dobro, nazvat ću svoga socijalnog radnika, on će ti reći da sam u pravu.

Nisam u uredu, ali ostavite poruku nakon zvučnog signala...

Da, halo, ovdje Karolina, nazvala sam vas jer imam problema s udomiteljima. Ne poštuju moja prava! Možete li mi se što prije javiti? Hvala.

BEEP

Nekoliko dana kasnije

Ostavila sam nekoliko poruka, ali još mi se nitko nije javio. Svaki put mi kažu da će se javiti i onda ništa. Iz toga bih lako mogla zaključiti da nikoga nije briga za moja prava, ali to neću dopustiti!

Halo, zovem vas jer nemam problema samo s udomiteljima, nego i sa svojim socijalnim radnikom. Očajna sam, a nitko mi ne želi pomoći.

Javili ste se na pravo mjesto. Ispričajte mi sve što se dogodilo.

Mjesec dana kasnije

Hrvoje, idem s tetom u kino.

Dobro. Ali nemoj se prekasno vratiti, u redu?

Pojmovnik

Što pojedini termini zapravo znače?

► Alternativna skrb

Skrb koja se pruža djeci i mladima bez roditeljske skrbi. Alternativna skrb je mjera koju dogovara ili određuje upravno ili sudsko tijelo. Termin "alternativna skrb" znači da čak i dijete bez roditeljske brige mora imati "dom", što može značiti udomiteljski smještaj, smještaj u ustanovi socijalne skrbi ili neki drugi oblik smještaja koji djetetu pruža stabilnost, sigurnost i podršku.

► Biološka obitelj

Djetetova obitelj, koja obuhvaća roditelje, braću i sestre, bake i djedove te ostale srodnike.

► Dijete

Dijete se definira kao svaka osoba mlađa od 18 godina. Djeci starijoj od 12 godina možda će više odgovarati da ih se naziva "adolescentima" ili "mladima". Ujedinjeni narodi mlade definiraju kao osobe u dobi između 15. i 24. godine.

► Djeca bez roditeljske skrbi

Djeca koja iz bilo kojega razloga ne žive sa svojim roditeljima.

► Individualni plan skrbi

Plan koji nastaje u suradnji djeteta korisnika skrbi i tima za skrb. Izrađuje se po mjeri djetetovih specifičnih potreba i uzima u obzir njegove individualne sposobnosti i težnje. Plan određuje tko je odgovoran za emocionalni, spoznajni, tjelesni i socijalni razvoj djeteta i prolazi redovitu procjenu u procesu nazvanom revizija skrbi.

► Izlazak iz skrbi

Proces koji mladima pomaže da bez većih potreba prijeđu iz sustava socijalne skrbi u samostalan život. Uključuje školovanje, stručnu izobrazbu i učenje životnih vještina tijekom trajanja skrbi, te "usluge produžene skrbi" za pomoć mladima nakon osamostaljenja. Usluge uključuju: savjetovanje, poduku iz životnih vještina za samostalan život nakon izlaska iz skrbi, mogućnosti u zajednici, oslobođenje od troškova studija i različite oblike financijske pomoći.

► Konvencija

Zakonski obvezujući ugovor među zemljama. Naziva se još i sporazumom, paktom ili međunarodnim ugovorom.

► **Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta**

Međunarodno prihvaćen niz standarda i obveza za zaštitu i promicanje prava svih osoba mlađih od 18 godina. Svrha je tih prava osigurati da djeca odrastaju u najboljim mogućim uvjetima – da se razvijaju i uče u sigurnom okruženju, da imaju pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti te da u potpunosti sudjeluju u obiteljskomu, kulturnom i socijalnom životu.

► **Ljudska prava**

Prava koja uživaju svi ljudi, uključujući djecu, jednostavno zato što su ljudska bića, bez obzira na svoje sposobnosti, državljanstvo, etničku pripadnost, spol, jezik, nacionalnost, rasu ili seksualnu orijentaciju.

► **Mladi koji napuštaju skrb zbog svoje dobi**

Mladi koji izlaze iz sustava skrbi jer su dosegli dobnu granicu nakon koje više nemaju pravo na posebnu zaštitu i pomoć u alternativnoj skrbi.

► **Najbolji interesi djeteta**

Odrasli moraju činiti ono što je za dijete najbolje, a odluke koje donose moraju imati što je moguće pozitivniji utjecaj na razvoj djece i mladih.

► **Organizacija za pružanje skrbi**

Organizacija koja pruža alternativnu skrb i nadzire kvalitetu i funkcioniranje same skrbi. Može biti vladina, vjerska ili nevladina organizacija koja pruža alternativnu skrb obiteljskoga ili institucionalnog tipa.

► **Pravobranitelj**

Pravobranitelj (ili pravobraniteljica) je osoba koju je vlada zadužila da osigurava poštivanje ljudskih prava od strane državnih i privatnih organizacija te pojedinaca. Pravobranitelj mora dobro poznavati dječja prava. Kad se djeca ili mladi žale na kršenja svojih prava, pravobranitelj ima zadaću pokrenuti istragu i predložiti rješenja. U nekim zemljama postoji poseban pravobranitelj za djecu i mlade. Pravobranitelji za djecu u Europi osnovali su Europsku mrežu pravobranitelja za djecu:
<http://crin.org/enoc/members/index.asp>

► **Pružatelji skrbi**

Odrasle osobe koje pružaju skrb djeci i mladima. Pružatelj skrbi može biti biološki roditelj ili, u slučaju alternativne skrbi, posebno izučena odrasla osoba čiji rad nadziru i podržavaju drugi stručnjaci s područja skrbi o djeci. U periodu trajanja alternativne skrbi potrebno je što rjeđe mijenjati djetetova pružatelja skrbi.

► Revizija plana skrbi

Redovita provjera individualnog plana skrbi. Dijete ili mlada osoba, pružatelj skrbi i ostali stručni djelatnici sastaju se da razmotre moguća rješenja i opcije, kao što su mogućnost reintegracije u biološku obitelj, potreba za promjenom trenutačnog oblika smještaja, odabir škole, itd.

► Skrb obiteljskog tipa

Oblik alternativne skrbi koji se pruža u obiteljskom okruženju. U Europi su najčešći oblici skrbi obiteljskog tipa:

- srodničko udomiteljstvo – oblik smještaja u kojemu dijete živi u proširenoj obitelji ili kod prijatelja obitelji s kojima već ima blizak odnos.

- udomiteljstvo – oblik skrbi u kojemu mjerodavno tijelo smješta dijete u obitelj s kojom dijete nije u krvnom srodstvu. Udomiteljske obitelji odabiru se na temelju njihovih kvalifikacija i pod nadzorom su kako bi se zajamčilo pružanje najbolje moguće skrbi.

► Službe za zaštitu i skrb o djeci

Mjesno mjerodavni organi zaduženi za djecu u alternativnoj skrbi. Osiguravaju da svako dijete kojemu je potrebna alternativna skrb ima odgovarajući smještaj, u kojemu može uživati udobne i sigurne životne uvjete. Te službe u redovitim razmacima obavljaju nadzor kako bi provjerile održavaju li se ti uvjeti. Službe za zaštitu i skrb o djeci žele da djeca i mladi u alternativnoj skrbi dobiju najbolju moguću skrb. One odlučuju kad se djeca smiju vratiti u svoje biološke obitelji.

► Smještaj u ustanovi socijalne skrbi

Oblik alternativne skrbi koji nije obiteljskog tipa i u kojemu skrb manjim ili većim skupinama djece pružaju plaćeni profesionalci koji rade u smjenama. Ako je riječ o ustanovama u kojima boravi velik broj korisnika, a koji može dosegnuti i 300 djece, govorimo o institucionalnoj skrbi. Uvjeti i kvaliteta skrbi u tom modelu skrbi otežavaju dječije ostvarenje njihovih prava. Mnoge zemlje u Europi zamjenjuju ustanove socijalne skrbi modelima skrbi obiteljskog tipa u procesu koji se naziva "deinstitucionalizacija".

► SOS Dječje selo

Model obiteljske skrbi u kojemu dijete koje je ostalo bez roditeljske skrbi ima priliku rasti u brižnu obiteljskom okruženju. SOS pružatelj skrbi vodi SOS obitelj i ima neposrednu odgovornost za skrb i razvoj djeteta.

► Standardi kvalitete skrbi

Standardi koji jamče adekvatnu razinu skrbi. Standardi kvalitete skrbi moraju biti u svim oblicima skrbi i moraju se ispunjavati u svim fazama pružanja skrbi, uključujući prijam, proces planiranja, produženu skrb, postupke za zaštitu djece, itd. Standardi skrbi izvan vlastite obitelji za djecu u Europi (Q4C) jedan su takav primjer standarda kvalitete skrbi.

► Tim za planiranje skrbi

Čine ga socijalni radnik, članovi biološke obitelji, pružatelji skrbi iz alternativne skrbi te ostali stručni djelatnici koji su uključeni u odlučivanje o formalnoj skrbi o djetetu ili mladoj osobi. Tim treba surađivati s relevantnim djetetom i mladom osobom na svim odlukama koje se tiču njegove/njezine skrbi.

► Vijeće Europe

Vijeće Europe je međunarodna organizacija, osnovana 1949. godine, koja trenutačno broji 47 zemalja članica. Ima ulogu promicati ljudska prava, demokraciju i vladavinu zakona. Uspostavlja zajednička demokratska načela utemeljena na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim konvencijama i preporukama za zaštitu osoba, koje, naravno, obuhvaćaju i 150 milijuna djece u Europi.

Saznaj više i uključi se!

Program Vijeća Europe Izgradnja Europe za djecu i s djecom pokrenut je radi promicanja ljudskih prava djece i zaštite djece od svih oblika nasilja. Tim koji vodi program bavi se pitanjima kao što su nasilje u obitelji i u školi, učenje o ljudskim pravima, djeca i internet te djeca i pravosudni sustav. U obzir se uzimaju i specifična prava i potrebe djece bez roditeljske skrbi, osobito u kontekstu dostupnosti naobrazbe, socijalnih, zdravstvenih i pravnih usluga, kao i prava na sudjelovanje. Posjetite internetsku stranicu programa kako biste doznali više o konvencijama, susretima i publikacijama, i odigrajte online igru "Wild Web Woods".

► www.coe.int/children

SOS Dječje selo je nevladina i nestranačka organizacija orijentirana na djecu koja pruža direktne usluge u sektoru skrbi, izobrazbe i zdravstvene zaštite djece kojima prijete gubitak roditeljske skrbi ili su ju već izgubila. Organizacija također radi na stručnom osposobljavanju pružatelja skrbi, obitelji i zajednica iz kojih djeca dolaze radi osiguravanja adekvatne skrbi. SOS Dječje selo ujedno zagovara prava djece bez roditeljske skrbi. Ta organizacija, utemeljena 1949. godine, djeluje u 130 zemalja u duhu Konvencije UN-a o pravima djeteta.

► www.sos-childrensvillages.org

► www.sos-dsh.hr

Standardi skrbi izvan vlastite obitelji za djecu u Europi (Q4C) su skup od 18 standarda kvalitete alternativne skrbi za djecu u Europi. Proces izrade standarda Q4C temeljio se na "pripovijedanju", izrazito participativnoj istraživačkoj metodi koja je obuhvatila gotovo 500 osoba u 32 zemlje, uključujući djecu, mlade, biološke obitelji, pružatelje skrbi, socijalne radnike i druge dionike. Standarde skrbi izvan vlastite obitelji za djecu u Europi (Q4C) u lipnju 2007. godine predstavile su u Europskom parlamentu tri organizacije pokretačice projekta: SOS Dječje selo, Međunarodna organizacija za udomiteljstvo (IFCO) i Međunarodna organizacija za odgoj djece izvan vlastite obitelji (FICE). Otada te tri organizacije promiču uvođenje tih standarda u nacionalnu politiku i praksu skrbi u različitim zemljama. Djecu i mlade, kao i njihove pružatelje skrbi, potiče se da upoznaju i primjenjuju standarde Q4C u okruženju u kojemu primaju skrb.

► www.quality4children.info

Power4Youth, P4Y (Moć za mlade, nap. prev.) zajednica je mladih koji žive (ili su živjeli) u alternativnom sustavu skrbi. Posebno ih zanimaju: razmjena gledišta s drugima, razmjena iskustava, izgradnja prijateljstava, sudjelovanje u provedbi standarda Q4C i potraga za vršnjačkom podrškom. Svako dijete ili mlada osoba mlađa od 28 godina s iskustvom života u alternativnoj skrbi može postati članom zajednice P4Y. Uz trajnu virtualnu razmjenu informacija, zajednica P4Y organizira i susrete svojih članova licem u lice poradi diskusije o temama koje zanimaju djecu i mlade s iskustvom života u alternativnoj skrbi. Članovi također daju prijedloge za poboljšanje skrbi i lobiraju na nacionalnoj i međunarodnoj razini kako bi se ti prijedlozi uzeli u obzir.

► www.power4youth.eu

Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece prva je mreža udruga udomitelja djece u Hrvatskoj, neformalno utemeljena 2005. godine te službeno osnovana u srpnju 2008. godine, a usmjerena je na poticanje i pružanje podrške razvoju i praksi kvalitetnog udomiteljstva djece u Hrvatskoj. Forum djeluje putem uspostavljanja mreže podrške, edukacija, aktivnosti zagovaranja, pružanja informacija, povezivanja i suradnje s udrugama udomitelja, udomiteljima, djecom i mladima te posredno i s drugim osobama, institucijama i organizacijama na području skrbi za djecu i mlade. Svoj rad Forum temelji prije svega na aktivnu uključivanju i osnaživanju djece, mladih i udomitelja.

► www.udomiteljizadjecu.hr

► www.mladi.udomiteljizadjecu.hr

Korisni linkovi

▶ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta

▶ Integralni tekst konvencije:

www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

▶ Verzija prilagođena djeci:

www.unicef.org/voy/media/rights_leaflet.pdf

▶ Potražite prijevod Konvencije na vašem jeziku:

www.unicef.org/voy/explore/rights/explore_2781.html

▶ Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 o pravima djece koja žive u ustanovama socijalne skrbi

www.coe.int/familypolicy

(odaberite "children in residential institutions"; dostupni su prijevodi na češkom, francuskom, islandskom, engleskom, ruskom, grčkom, poljskom, estonskom i srpskom)

▶ Odjel za dječja prava i obiteljsku politiku Vijeća Europe

www.coe.int/familypolicy

▶ Rad Vijeća Europe na pitanju djece u ustanovama socijalne skrbi

www.coe.int/familypolicy

(odaberite "children in residential institutions")

▶ Program Vijeća Europe "Izgradnja Europe za djecu i s djecom"

www.coe.int/children

▶ Standardi Quality4Children (Q4C)

www.quality4children.info

▶ verzije na 26 različitih jezika:

www.quality4children.info/content/cms/id,89,nodeid,31,_country,at,_language,en.html

▶ Power4Youth

www.power4youth.eu

▶ Smjernice UN-a

www.crin.org/docs/DRAFT_UN_Guidelines.pdf

▶ Europska mreža pravobranitelja za djecu

www.crin.org/enoc/members/index.asp

▶ Republika Hrvatska – Pravobranitelj za djecu

www.dijete.hr

▶ Republika Hrvatska – Pravobranitelj za osobe s invaliditetom

www.posi.hr

▶ Međunarodna stranica SOS Dječjeg sela

www.sos-childrensvillages.org

▶ SOS Dječje selo Hrvatska

www.sos-dsh.hr

▶ Međunarodna organizacija za udomiteljstvo djece (IFCO)

www.ifco.info

▶ **Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece**

www.udomiteljizadjecu.hr
i www.mladi.udomiteljizadjecu.hr

▶ **Međunarodna organizacija za odgoj djece izvan vlastite obitelji (FICE)**

www.fice-inter.org

▶ **Program Europske zajednice "Youth in Action"**

www.salto-youth.net/about

▶ **ChildOnEurope: European Network of National Observatories on Childhood**

www.childoneurope.org

▶ **Informacijska mreža o pravima djeteta (CRIN: Child's Rights Information Network)**

www.crin.org

▶ **Better Care Network**

www.crin.org/bcn

▶ **Unicef: United Nations Children's Fund**

www.unicef.org

▶ **Voices of Youth**

www.unicef.org/voy/explore/rights/explore_155.html
www.unicef.org/protection/files/Parental_Care.pdf

▶ **Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti**

▶ **Adresar obiteljskih centara**

www.mobms.hr/ministarstvo/uprava-za-obitelj/odjeli/odjel-za-obitelj/adresar-obiteljskih-centara.aspx

▶ **Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba**

www.poliklinika-djeca.hr

Tvoje bilješke

Djeca i mladi u alternativnoj skrbi

Upoznaj svoja prava!

Hoću li smjeti viđati svoju obitelj nakon ulaska u sustav skrbi? A što ako ih ne želim viđati? Što ako u alternativnoj skrbi doživim zlostavljanje i zanemarivanje? Kome se mogu obratiti ako imam problema sa svojim socijalnim radnikom? Imam li pravo glasa u procesu vlastitog zbrinjavanja?

Djeca i mladi u alternativnoj skrbi – Upoznaj svoja prava! brošura je napisana pristupačnim jezikom za djecu i mlade u alternativnoj skrbi. Uz odgovore na gore navedena pitanja pojašnjava i mnoge druge nedoumice. Djeca i mladi u alternativnoj skrbi preko stripova, priča i informativnih tekstova mogu saznati više o svojim pravima iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, preporukama Vijeća Europe o pravima djece koja žive u ustanovama socijalne skrbi te standardima skrbi izvan vlastite obitelji u Europi (Q4C). Uz to mogu saznati i kako ostvariti svoja prava i preuzeti aktivnu ulogu u procesu vlastita zbrinjavanja, uključujući načine da tu skrb poboljšaju.

Brošura Djeca i mladi u alternativnoj skrbi – Upoznaj svoja prava! može se preuzeti i na internetskoj stranici www.coe.int/children, koja pripada programu promicanja dječjih prava Vijeća Europe - "Izgradnja Europe za djecu i s djecom". Hrvatski prijevod brošure može se preuzeti na internetskoj stranici SOS Dječjeg sela Hrvatska www.sos-dsh.hr ili na internetskoj stranici Foruma za kvalitetno udomiteljstvo djece www.udomiteljizadjecu.hr.

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

www.coe.int/children

Vijeće Europe ima 47 zemalja članica i pokriva gotovo čitav europski kontinent. Od svog osnivanja 1949. godine, Vijeće Europe nastoji razvijati zajednička demokratska i pravna načela koja se temelje na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima te drugim dokumentima o zaštiti pojedinaca, uključujući djecu.